

Міністерство освіти і науки України

Бердянський державний педагогічний університет

Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет»

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Рівненський державний гуманітарний університет

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція з міжнародною участю

«Навчання, виховання та розвиток у контексті життєвих перспектив особистості»

*з нагоди вшанування 90-річчя
Демиденка Василя Купріяновича*

**м. Бердянськ,
25 квітня 2019 р.**

УДК [159.9+37.09](082)

Н 15 Навчання, виховання та розвиток у контексті життєвих перспектив особистості : Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю (м. Бердянськ, Україна, 25 квітня 2019 року) / За заг. ред. О.В. Горецької. – Бердянськ: БДПУ, 2019. – 355 с.

УДК [159.9+37.09](082)

За зміст публікацій і правильність цитування відповідальність несе автор.

У збірнику зібрані наукові тези, присвячені теоретичному та емпіричному дослідженню питань навчання, виховання та розвитку сучасної особистості в контексті її життєвих перспектив.

© Автори тез, 2019

© Бердянський державний педагогічний університет, 2019

ЗМІСТ

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ, ВИХОВАННЯ Й РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ: СУЧАСНИЙ АСПЕКТ

<i>Антоненко А.О.</i> Емоційний розвиток особистості у старшому шкільному віці.....	9
<i>Бедюх А.А.</i> Булінг: причини та способи подолання.....	13
<i>Варава Л.А.</i> Професійна его-ідентичність як умова суб'єктної позиції викладача вища.....	17
<i>Варбанська Н.Ф.</i> Рефлексивне мислення вчителя як компонент інноваційної діяльності сучасної освіти.....	20
<i>Герасимова В.Г.</i> Професійні та соціально-психологічні аспекти особистості актора.....	24
<i>Голуб О.В.</i> Позааудиторна робота з історії педагогіки: регіональний аспект.....	28
<i>Гоцуляк Н.Є., Дякова Ю.В.</i> Психологічні засоби впливу масової інформації на населення.....	32
<i>Гоцуляк Н.Є., Слободянюк З.О.</i> Теоеретичний аналіз впливу реклами на людину.....	36
<i>Данчук Ю.П.</i> Психологічні особливості професійного вигорання педагогів та засоби його профілактики.....	40
<i>Демчук О.О.</i> Життєтворчість особистості як життєва стратегія.....	44
<i>Дикса Н., Коляда Т., Денисюк Г., Замелюк М.І.</i> Розвиток творчого потенціалу дітей дошкільного віку.....	48
<i>Дорошенко М.І.</i> Виховання як процес формування особистості.....	51
<i>Дудко М. В.</i> Сучасні аспекти професійної підготовки студентів у контексті потреб ринку праці.....	56
<i>Замелюк М.І.</i> Творча особистість майбутнього вихователя: теоретичні аспекти становлення.....	61
<i>Капітонова О. В., Кідалова М.М.</i> Теоретичні аспекти проблеми становлення самосвідомості підлітків, що переживають почуття самотності.....	65

<i>Колтакчи О.С.</i> Професійна етика в консультуванні дітей і підлітків.....	73
<i>Крамаренко А.М.</i> До проблеми еколого орієнтованих методів у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи.....	78
<i>Крамаренко Д.М.</i> Професійна підготовка вчителів трудового навчання: сучасний вектор.....	82
<i>Кривильова О.А.</i> Теоретико-методологічні основи проектування психолого-педагогічної підготовки майбутніх викладачів закладів професійно-технічної освіти.....	87
<i>Левочко С., Шевченко С.В.</i> Особливості розвитку творчих здібностей підлітків.....	92
<i>Ліпанова О.А.</i> Інтеграція цифрових технологій у навчальні проекти, digital storytelling.....	95
<i>Магдисюк Л.І., Жуган І.В.</i> Феномен стресу та адаптація: їх значення при формуванні ставлення до серцево-судинних захворювань у осіб пізньої зрілості.....	100
<i>Магдисюк Л.І., Павлова Б.В.</i> Психологічні особливості прояву девіантної та делінквентної поведінки у підлітків.....	104
<i>Магдисюк Л.І., Пасічко В. В.</i> Психологічні особливості міжособистісного спілкування осіб пізньої зрілості.....	108
<i>Магдисюк Л.І., Трофімчук Ю.Ю.</i> Вплив стресу на адаптацію старшокласника до дорослого життя.....	112
<i>Макарова І.А.</i> Особливості впровадження коуч-технології в освітній процес внз і-її рівнів акредитації.....	116
<i>Маркова І.Л., Потайчук І.В.</i> Актуальні питання протидії булінгу в Україні.....	120
<i>Малихін А.О.</i> Питання психолого-педагогічних умов забезпечення ефективності процесу методичної підготовки сучасного вчителя трудового навчання та технологій.....	123
<i>Miroslaw Andrzej Michalski</i> Rola lektur szkolnych w kształtowaniu osobowości ludzi młodych.....	128
<i>Понівца Н.О., Григор'єва Н. А.</i> Компетентнісний підхід до розкриття питань розвитку особистості.....	131

<i>Радіонова М.С.</i> Тренінг особистісного зростання як технологія розвитку гармонійної особистості здобувача вищої освіти.....	135
<i>Сенченко Г.О.</i> Інноваційні ресторанні технології в аспекті підготовки сучасних фахівців ресторанного господарства.....	140
<i>Скочук А., Солоненко А., Панчук Н., Земелюк М.І.</i> Розвиток креативного мислення у дітей дошкільного віку.....	145
<i>Шестакова Н.В.</i> Навчання як умова розвитку.....	148
<i>Федорик В.В.</i> Розвиток самоповаги як детермінанта самовиховання молодших школярів.....	153
<i>Шановалова Л.О.</i> Теоретико-методологические проблемы развития и адаптации личности.....	157
<i>Шевченко Н.Ф.</i> Інтегративний підхід як технологія підготовки фахівців у закладі вищої освіти.....	161
<i>Шевченко С.В.</i> Особливості вивчення суб'єктності особистості в психологічному вимірі.....	165
<i>Шинкарьова Л.В., Литвиненко О.О.</i> Етнопсихологічні особливості сприймання казкових історій дітьми молодшого шкільного віку.....	169

ПЕРСПЕКТИВИ НАВЧАННЯ, ВИХОВАННЯ Й РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

<i>Александрова О.Ф., Александров В.М.</i> Розвиток особистості майбутнього педагога в умовах суспільних реформ.....	174
<i>Гора В., Шебанова В. І.</i> Особливості соціально-психологічної адаптації у юнацькому віці.....	178
<i>Gryz Jerzy, Wiater Marek, Jarosław Kosoń</i> Bezpieczeństwo lokalne i jego zagrożenia.....	183
<i>Дідик Н.М.</i> Навчальний процес у закладі вищої освіти як рушійний механізм до особистісного зростання майбутніх фахівців соціальної сфери.....	185
<i>Карапетрова О.В.</i> Вплив характерологічних особливостей на формування індивідуального стилю навчальної діяльності у підлітковому віці.....	190
<i>Кашкарьова Л.Р., Пан А.Р.</i> Обізнаність учнів щодо проблеми булінгу в учнівському середовищі.....	194

<i>Кемська Т.О.</i> Критичне мислення – як відповідальність за своє життя.....	200
<i>Крамаренко Л.Г.</i> Історичні нариси до проблеми гуманізації освітнього процесу.....	203
<i>Малихін В.А.</i> Перспективи професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю у сфері безпеки інформаційних систем в умовах трансформації суспільства.....	208
<i>Olak Antoni, Michno Jerzy</i> Człowiek jako podmiot systemu bezpieczeństwa.....	213
<i>Olak Antoni</i> Sieroctwo jako problem społeczny – wybrane zagadnienia.....	215
<i>Olak Antoni, Sommer Hubert</i> Zjawisko przemocy jako zagrożenie społeczne.....	218
<i>Охрименко Е.Г., Каранетрова О.В.</i> Психологічні аспекти творчої самореалізації дітей молодшого шкільного віку у позашкільній діяльності.....	220
<i>Савуляк В.О.</i> Забезпечення умов ефективного саморозвитку і самореалізації студентів як завдання психологічної служби закладів вищої освіти.....	225
<i>Токарук Л.С.</i> Впровадження методів креативності у інклюзивне освітнє середовище дітей та молоді.....	228
<i>Толстенкова О. І.</i> Застосування педагогічних технологій у процесі підготовки майбутніх юристів.....	232
<i>Фролова О.В., Кашкарьова Л.Р.</i> Особливості розвитку емоційного інтелекту в підлітковому віці.....	237

ОСВІТНІЙ ПОТЕНЦІАЛ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ У ФОРМУВАННІ ЖИТТЄВИХ ПЕРСПЕКТИВ ОСОБИСТОСТІ

<i>Онищенко О.І.</i> Шлюб, сім'я, шлюбно-сімейні стосунки та демографічна політика держави в сучасній Україні.....	241
--	-----

НАВЧАННЯ, ВИХОВАННЯ ТА РОЗВИТОК МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА НА ЕТАПІ СТВОРЕННЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

<i>Лесик А.С.</i> Проблеми естетико-екологічного виховання учнів молодшого шкільного віку.....	246
--	-----

<i>Стуліка О.Б.</i> Особливості соціалізації ліворукої дитини у початковій школі.....	248
<i>Малихіна Т.П., Устік А.М.</i> Психологічний супровід формування успішної особистості молодшого школяра в умовах нової української школи.....	251

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЖИТТЄВИХ ПЕРСПЕКТИВ ОСОБИСТОСТІ: ОНТОГЕНЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

<i>Аділова З. К., Шебанова В. І.</i> Психопрофілактична робота з підготовки вагітних до появи дитини.....	256
<i>Байкенич І. О., Малихіна Т.П.</i> Психологічні особливості міжособистісних стосунків підлітків, що залишилися без піклування батьків.....	260
<i>Бондаренко В.Ф., Шебанова В.І.</i> Почуття гумору як ресурс подолання життєвих труднощів.....	265
<i>Волянчук Н.Ю., Ложкін Г.В.</i> Побудова життєвої стратегії як якісний індикатор інтеграції психіки.....	272
<i>Горецька О.В.</i> Розуміння щастя людьми похилого віку.....	276
<i>Гребенюк Г.Ю.</i> Цифрові ігри у соціалізації учнівської та студентської молоді.....	282
<i>Гевчук Н.С., Жиліяк Н.В.</i> Тренінгова програма підготовки старшокласників до сімейного життя.....	286
<i>Малихіна Т.П., Конюхова А.М.</i> Психологічні особливості впливу батьківського ставлення на формування саморегуляції поведінки дошкільників.....	291
<i>Malinowska A., Nagórska N., Łodygowska E.</i> Rozwój tożsamości u młodych dorosłych - porównanie studentów psychologii i studentów innych kierunków. Tło teoretyczne.....	296
<i>Куньо Д.В.</i> Психологічні особливості подружніх конфліктів у молодих сім'ях.....	301
<i>Малихіна О.А.</i> Дослідження феномену життєвої перспективи у студентів з різним самоповаги.....	305
<i>Малихіна Т.П.</i> До питання життєвої перспективи особистості студента..	310
<i>Малофєєв О.В.</i> Особливості бачення майбутнього військовослужбовцями – учасниками АТО.....	315

<i>Малихіна Т.П., Міріленко О.Л.</i> Вплив соціальної фрустрованості особистості на рівень сформованості мотиву влади у засуджених.....	320
<i>Павленко Д.С.</i> Психологічні особливості розвитку невротичних станів у викладачів закладів вищої освіти.....	325
<i>Петренко А.П.</i> Подолання інтернет-залежності засобами психопрофілактики та психокорекції.....	330
<i>Сердюк Н.І.</i> Критерії позитивного мислення в юнацькому віці.....	333
<i>Стратулат І. В.</i> Психологічні особливості прояву лінощів у здобувачів вищої освіти.....	336
<i>Чеканська О.А.</i> Становлення психологічної науки в контексті духовності особистості.....	340
<i>Черезова І.О.</i> Смыслжиттєві орієнтації як суб'єктивна складова проектної ідеї життєдіяльності особистості.....	343
<i>Чумак В.В.</i> Психологічні аспекти безробіття в контексті життєвого шляху особистості.....	348
<i>Шебанова В. І., Лодиговська Е.</i> Самодетермінація як фактор трансформації внутрішньої картини життєдіяльності особистості з проблемною харчовою поведінкою.....	351

Демчук О.О.

*кандидат психологічних наук,
доцент кафедри загальної психології
та психодіагностики
Рівненського державного
гуманітарного університету
М.Рівне, Україна
demchuk15@ukr.net*

ЖИТТЄТВОРЧИСТЬ ОСОБИСТОСТІ ЯК ЖИТТЄВА СТРАТЕГІЯ

Життєтворчість – особливий тип життєдіяльності, за яким кожна мить життя є творчим актом, потенційною інновацією в будь-якій сфері життя людини та культури, що забезпечується та одночасно відзначається унікальністю людини. Життєтворчість як життєва стратегія стає можливою, коли зміни циклів актуалізації та потенціалізації відбуваються не поступово, а одночасно, тобто коли цикли нарощування та втілення творчого потенціалу є нібито вкладеними один в одній. Воно спрямоване на постійну реалізацію та розвиток духовних потреб людини, що є принципово невичерпними, її прагнення до самоактуалізації. Прагнення до духовних цінностей надає людині безмежного простору для життєтворчості та можливість “фізичного й культурного безсмертя”. Культивуючи духовні й творчі потреби за рахунок задоволення їх у творчому зусиллі, людина примножує творчий потенціал та екзистенційні основи життя лавиноподібно, експоненційно [2].

Проявляється життєтворчість як у зовнішній, так і у внутрішній сферах. На думку І. Семенова й С. Степанова, у внутрішньоособистісній сфері людини, її самовідносинах життєтворчість виявляється у формі саморозвитку – культивування власної унікальності всіх рівнів шляхом розширення власних можливостей, які обмежені лише ступенем зусилля, що прикладається. У соціальній сфері взаємодії воно виявляється у формі соціотворчості – спілкування, співтворчої взаємодії, що культивує взаємну унікальність людей – суб’єктів соціогенези. У сфері відносин людини з культурою

життєтворчість виявляється у формі культуротворчості, коли людина набуває якостей суб'єкта культури, створює її матеріальні та духовні цінності, тобто забезпечує культурогенез.

Згідно описаних уявлень, якщо представити психоенергетичні ресурси людини у формі певної цілісності життєтворчості, провідні онтологічні якості, які, за С. Степановим і Є. Кремером, визначають рефлексивно-інноваційний потенціал людини, набувають такого змісту: унікальність – якісна характеристика життєтворчості – ступінь перетворення людини в культурний феномен; парадоксальність – ступінь суперечливості різних планів життєтворчості; відкритість – відцентрова характеристика цієї цілісності – дозволяє людині активно взаємодіяти з навколишнім світом, культивувати співтворчі відносини з ним, залучати навколишні ресурси у сферу власної життєтворчості; надлишковість – доцентрова характеристика, покликана забезпечити утримання суперечливого різноманіття контекстів життя людини у гармонії [4].

Здібності, які стосуються життєтворчості, передбачають здатність людини орієнтуватись в життєвих ситуаціях, реалістично їх оцінювати, робити вибір, що забезпечує успіх; обирати найбільш досконалі способи вирішення тих чи інших життєвих завдань; уміння “прораховувати” наслідки рішень та дій у ситуаціях підвищеного ризику; будувати свої стосунки з іншими людьми; виводити себе зі стану психічного напруження, стресу й т. ін.

У розвитку цих здатностей, поряд із саморефлексією, особливу роль відіграє особистий життєвий досвід, активна та багатогранна реальна життєдіяльність особистості, її вчинки, індивідуальна поведінка. Саме реальний життєвий процес визначає міру індивідуальних можливостей і з урахуванням цієї міри особистість має змогу проектувати для себе або досягнення вершин на життєвому шляху, або відмову від того, на що немає здібностей, сил, можливостей [2,17].

У загальних межах напряму рефлексивної психології співтворчості А. Сухоруковим було здійснено самостійне дослідження життєтворчості як психологічної категорії. Психолог підкреслює, що

категорія „життєтворчість” сприяє подальшому розвитку дослідження творчості як інтегральної характеристики життєвих проявів особистості [3]. Він вважає, що на загально психологічному рівні „життєтворчість” необхідно розглядати як особливу спрямованість розвитку зрілої, адаптованої особистості.

Необхідність дослідження цих закономірностей визначає напрям дослідження життєтворчості, яку А. Сухоруков розглядає як творчість людини в галузі психологічних утворень і процесів, з якими пов'язана цілісність її життя. Критерій життєтворчості, зазначає автор, – може бути тільки інтегральним. Життєтворчість як „творення життя” – це творчість у трьох іпостасях: продуктивній (результатах активності особистості); суб'єктивній (у розвитку суб'єктивного світу особистості), і соціальній (відбиття в життєвих світах інших людей). Саме інтеграція трьох цих іпостасей закладає цілісність творчості особистості, перетворює її на життєтворчість [3,19].

За даними психологічного аналізу провідний зміст цієї категорії є результатом більш узагальненого розуміння творчості; він відбиває його визнання як обраної життєвої позиції особистості. Перетворення творчості в центральну цінність власного життя виводить особистість до царини особливих, інтегральних закономірностей, які потребують спеціального дослідження. Найбільш цілісно ці закономірності, вважає вчений, виявляють себе в динаміці смислової сфери особистості [3].

Ідея життєтворчості є провідною для сучасної соціальної філософії, психології, педагогічної теорії. Життєтворчість – це не тільки шлях до саморозвитку через цілепокладання, самопрограмування й конструювання певної системи соціальних статусів. Вона не зводиться до прагнення всебічного аналізу й синтезу, системно-структурного відображення дійсності та її свідомого перетворення [5,14].

Як зазначає І. Єрмаков у контексті педагогіки життєтворчості, життєтворчість – особлива, вища форма виявлення творчої природи людини. Вона сприяє самостійному творчому вибору особистістю стратегії життя, розробці життєвих планів і програм, вибору та використанню засобів, необхідних для реалізації її індивідуального життєвого проекту. Мистецтво жити є вищою розвиненою здатністю

до життєтворчості. Оновлення змісту, форм і методів, функцій педагогіки є найбільш продуктивним, оскільки розкриває нове бачення проблем, містить прогностичну філософію школи ХХІ століття. Найціннішим надбанням педагогіки життєтворчості є те, що її цілі, зміст близькі не лише реформаторам-педагогам, але й дітям, які стають співтворцями нових моделей школи ХХІ століття, глибше осмислюють своє життя, навчаються для того, щоб оволодіти мистецтвом життєтворчості, мистецтвом ефективного виконання життєвих і соціальних ролей. Компетентне ставлення особистості до життя означає потребу в самопізнанні, саморозумінні, самореалізації в різних видах творчої діяльності; володіння науковими знаннями про сутність „Я”, принципами і методами життєздійснення; усвідомлення, організацію свого психологічного часу, життєвого шляху, особистісного розвитку; проблемне бачення свого життя; осмислене розв’язання міжособистісних суперечностей; здатність до об’єктивної оцінки рівнів, сфер і меж поширення своєї життєвої активності; усвідомлену й адекватну оцінку результатів своєї життєдіяльності; високу культуру споживання; відповідальне ставлення до свого життя, здоров’я; культуру фізичного розвитку; філософське, етичне осмислення свого життя [1, 7-8].

Література:

1. Життєва компетентність особистості: від теорій до практики : наук.- метод. посіб. / за ред. І. Г. Єрмакова – Запоріжжя : Центріон, 2005. – 640 с.
2. Степанов С.Ю. Рефлексивная практика творческого развития человека и организаций / С.Ю.Степанов – М., 2000. – 176 с.
3. Сухоруков А. С. Жизнетворчество личности в динамике ее смысловой системы. – Дисс....канд.психол. н. – М., 1997. – 150 с.
4. Фопель К. На пороге взрослой жизни: психологическая работа с подростковыми и юношескими проблемами. Планирование жизни. Решение проблем / Клаус Фопель ; пер. с нем. – М. : Генезис, 2008. – 184 с.

5. Ямницький В. М. Розвиток життєтворчої активності особистості: теорія та експеримент : монографія / Вадим Маркович Ямницький. – О. : ПНЦ АПН України ; СВД Черкасов М.П., 2006 – 362 с.

*Дикса Н., Коляда Т.,
Денисюк Г.,*

*студенти Луцького педагогічного коледжу,
відділення «Дошкільна освіта»,*

Замелюк М.І.,

*кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри дошкільна освіта
Луцького педагогічного коледжу*

м. Луцьк, Україна

1369301@ukr.net

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

На сучасному етапі розвитку науки і освіти дослідження в області становлення творчої особистості набувають особливої актуальності і стають найважливішим напрямком емпіричних пошуків і науково-теоретичних досліджень.

Нині досить повно розроблені психологічні аспекти творчості, створені теоретичні передумови для вивчення природи творчого потенціалу особистості, її діагностики та розвитку в дошкільному віці (Д. Б. Богоявленська, Е.С.Белова, І. П. Волков, В. Н. Дружинін, О.М.Д'яченко, М.В.Ермолаєва, А.М.Матюшкин, Е.Л.Мельнікова, А.І.Савенков, К. В. Тарасова, О. К. Тихомиров, Е.Д.Телегіна, Н.Б.Шумакова, Е.І.Щебланова, Е.Л.Яковлева та ін.) [5].

Проблеми творчості тривалий час вивчалися в зв'язку з творчими здібностями і талантами в певних сферах діяльності людини, що на довгі роки поставило знак рівності між творчими і винятковістю.

Так, І. Милославський визначає творчість як створення нових за задумом культурних або матеріальних цінностей, об'єднуючи у